

بازتاب مطبوعاتی رقابت دو گفتمان اصول گرا و اصلاح طلب در انتخابات ریاست جمهوری از سال ۱۳۷۶ تا ۱۴۰۰

چکیده

این تحقیق با هدف شناخت چگونگی بازتاب انتخابات ریاست جمهوری ایران در روزنامه های منتسب به دو جناح اصولگرا و اصلاح طلب انجام شده است. قلمرو زمانی پژوهش حاضر دو هفته قبل و یک هفته بعد از انتخابات ریاست جمهوری ایران از سال ۱۳۷۶ تا ۱۴۰۰ است. سوال اصلی مقاله این است که گفتمان حاکم بر دو جریان اصول گرا و اصلاح طلب در انتخابات ریاست جمهوری چگونه در مطبوعات نمود داشته است؟ این پژوهش فرضیه آزما نیست. نمونه گیری آماری از این جامعه بر اساس انتخاب گزاره هایی است که هم راستا با هدف و سوال های تحقیق می باشند و در متون این روزنامه ها شناسائی و مورد تحلیل قرار گرفته اند. شیوه نمونه گیری تحقیق، نمونه گیری غیرتصادفی هدفمند است. روش تحقیق، تحلیل محتوا بر مبنای نظریه تحلیل گفتمان انتقادی نورمن فرکلاف و مبتنی بر دو بخش تحلیل بینامتنی و بیناگفتمانی است. روش تجزیه و تحلیل داده ها بر اساس الگوی عملیاتی پنج سطحی موسوم به پدام است. این مطالعه نشان داد رسانه های اصولگرا با دال اصلی ولایت فقیه قائل به نصب و مشروعیت از بالا به پایین هستند. بر تقویت اسلام گرایی در مقایسه با جمهوریت تأکید بیشتری می کنند و به ضرورت نظارت استصوابی اعتقاد دارند و مشارکت سیاسی را به شکل بسیج گرا تقویت و تشویق می کنند. و از آن طرف دال اصلی رسانه های اصلاح طلب حول نشانه اصلی مردم شکل می گیرد و مشروعیت دولت را از پایین به بالا در نظر می گیرند. بر اهمیت جمهوریت تأکید می کند و کمتر به نظارت استصوابی اعتقاد دارند و مشارکت سیاسی را در رأی دادن در انتخابات تا تاسیس انجمن ها و فعالیت در مطبوعات و فعالیت های صنفی تشویق و تقویت می کنند.

کلید واژه ها: رسانه، اصول گرا، اصلاح طلب، تحلیل گفتمان، انتخابات ریاست جمهوری

مقدمه

از آغاز پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، ساختار حاکمیتی جمهوری اسلامی، زمینه را برای رقابت و مشارکت سیاسی بین گروه های مختلف در جامعه فراهم کرد. رقابت سیاسی را باید پدیده‌ای با کارکردهای متفاوت تعریف کرد که با رعایت شرط اساسی در چارچوب بودن، می‌تواند به واسطه توزیع قدرت میان افراد و گروه‌ها، منجر به تقویت امنیت داخلی و ثبات سیاسی گردد. با این حال اگر رقابت سیاسی بر پایه الگوها و رویه های قانونمند نباشد، در آن شرایط زمینه شکل‌گیری تنش، بی‌ثباتی و خشونت سیاسی فراهم می‌گردد. مشارکت سیاسی به منزله یکی از مهمترین مولفه های مردمسالاری در عرصه رقابت سیاسی است. از طرفی عرصه های متنوع مشارکت سیاسی بر پایه الگوی مطلوب مشارکت سیاسی، می‌تواند رقابتهای سیاسی را به جای درگیری‌ها و منازعات خشونت آمیز، به عرصه ای برای پذیرش رای و نظر مردم به منزله داوران اصلی در عرصه رقابت سیاسی تبدیل کند. البته نهادینه شدن این امر به توسعه سیاسی و ارتقای کارآمدی سیاسی نظام نیز یاری می‌رساند. مهمترین رویداد سیاسی ایران که هر چهارسال یک بار رخ میدهد انتخابات ریاست جمهوری است. می‌توان مدعی شد که انتخابات ریاست جمهوری تقریباً زندگی تمام ایرانیان را به صورت مستقیم و غیرمستقیم در ابعاد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، رفاهی و سیاسی تحت تأثیر قرار میدهد. حضور مردم در این انتخابات از یکسو باعث افزایش مشارکت شهروندان در اداره جامعه می‌شود و از طرف دیگر توان مدیریت کشور را به نماینده طیف های سیاسی جامعه که با یکدیگر رقابت کرده اند، منتقل میکند. از آنجا که انتخابات، یکی از پایه های حکومت های مبتنی بر نظام دموکراسی است که شرایط مناسبی را برای افزایش رقابت و مشارکت مردم برای تعیین سرنوشت خودشان ایجاد میکند، در نتیجه، مبارزات سیاسی انتخاباتی و تبلیغات سیاسی مبتنی بر آن که به خصوص در مطبوعات نمود می‌یابد، نیز از عناصر ضروری در یک نظام سیاسی محسوب میشود.

اهمیت ویژه این رویداد در مدیریت کشور، انتظار شهروندان برای کسب آگاهی در این رابطه را به اوج میرساند. از طرفی چون به طور معمول حضور دو جریان سیاسی اصلی کشور در انتخابات برجسته تر است، لاجرم نمود بیشتری در مطبوعات به منظور تأثیر در روند افکار عمومی خواهند داشت. مسئله این تحقیق شناخت چگونگی بازتاب گفتمان دو جریان اصول گرایی و اصلاح طلبی در مطبوعات ایام انتخابات ریاست جمهوری حد فاصل ۱۳۷۶ تا ۱۴۰۰ است. در واقع پرسش اصلی مقاله این است که گفتمان حاکم بر دو جریان اصول گرا و اصلاح طلب در انتخابات ریاست جمهوری چگونه در مطبوعات نمود داشته است؟

پیشینه تحقیق

۱) روزبیهانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی تحت عنوان "تحلیل محتوای خشونت رسانه ای . مطالعه موردی: خشونت مطبوعاتی در انتخابات ریاست جمهوری ایران" انجام داده اند. هدف از پژوهش حاضر، تحلیل محتوای خشونت مطبوعاتی در دوازدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری ایران (به سال ۱۳۹۶) است. جامعه آماری این پژوهش روزنامه‌های ایران، شرق، کیهان و وطن امروز و نمونه آماری مطالب حاوی خشونت در این روزنامه‌ها است. در این پژوهش از روش تحلیل محتوای کمی و نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است. ابزار اندازه‌گیری، مشاهده و مطالعه مطالب، نحوه اجرا کدبندی موارد مرتبط با خشونت و واحد تحلیل «کلمه» و «جمله» بوده است. یافته‌های پژوهش نشان داد در ایام برگزاری انتخابات، روزنامه‌های مورد نظر در چهار بعد مخاطبان، موضوع، نوع اتهام و شکل انتشار خشونت از یکدیگر متمایز بوده اند.

۲) باقری و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی تحت عنوان "بازتاب انتخابات دوازدهمین دوره ریاست جمهوری ایران در مطبوعات (تحلیل محتوای دو روزنامه کیهان و شرق در فاصله ۱۵ اردیبهشت تا ۲۹ اردیبهشت ۱۳۹۶)" با هدف شناخت چگونگی بازتاب انتخابات دوازدهمین دوره ریاست جمهوری ایران انجام داده اند. قلمرو زمانی پژوهش حاضر دو هفته منتهی به کارزار انتخاباتی دوازدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری بوده و واحدهای تحقیق با تکیه بر نظریه برجسته سازی و استفاده و نیازمندی و با روش تحلیل محتوا مورد بررسی قرار گرفته‌اند. نمونه‌گیری به روش هدفمند و با استفاده از تکنیک نمونه‌گیری روزهای متوالی انجام شد که حاصل آن ۶۱۴ مطلب انتخاباتی بود. روزنامه شرق، طرفدار روحانی و روزنامه کیهان طرفدار رئیسی بود. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که در هر دو روزنامه سبک غالب ارائه مطالب «خبر» بوده است. پس از آن روزنامه کیهان به ارائه مطالب در قالب «گزارش» و روزنامه شرق در قالب «یادداشت» پرداخته است. هر دو روزنامه به صورت مستقیم به حمایت از کاندیدای مورد نظر خود پرداخته‌اند و گفتمان‌های حاکم بر جریان سیاسی طرفدار این دو کاندید را تبلیغ کرده اند.

۳) محمدرضا حسینی (۱۳۹۵) در مقاله‌ی «رقابت سیاسی و راهبرد جمهوری اسلامی ایران در ترسیم وضعیت مطلوب» بر این اعتقاد است که رقابت سیاسی با توجه به عدم فعالیت گروه‌های با سلیقه‌ی متفاوت از حکومت کمتر در جمهوری اسلامی ایران قابل رویت است.

۴) میرزایی و ربانی خوراسگانی (۱۳۹۴) پژوهشی تحت عنوان "تحلیل تقابل گفتمانی اصول‌گرایی و اصلاح‌طلبی در دهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری" با هدف بررسی تقابل گفتمان‌های اصول‌گرایی و اصلاح‌طلبی انجام داده اند. در این تحقیق از چارچوب نظری لاکلاو و موف همراه با عناصر و مفاهیمی از نظریه فرکلاف و از تحلیل گفتمان به عنوان روش تحقیق بهره برده شد. ضمن بیان زمینه‌های بروز و ظهور این دو گفتمان در فضای گفتمانی انقلاب اسلامی، برای تحلیل تقابل گفتمان‌ها، متون مطبوعاتی وابسته به یک نماینده اصول‌گرایان و دو نماینده اصلاحات به‌طور جداگانه از طریق تحلیل متنی بررسی شد. تحلیل متون نشان داد احمدی‌نژاد به عنوان نماینده اصول‌گرایان تغییرات چشمگیری را در مفصل‌بندی سیاسی خویش صورت داده بود. در مرکز مفصل‌بندی او "ملت" به عنوان نقطه کانونی نشسته بود. "مدیریت صالح در دو فرم مدیریت مردمی و مدیریت جهان"، "دولت اسلامی"، "عدالت اجتماعی" و "دیپلماسی شالوده‌شکن عدم تعهد" گفتمان وی را تشکیل می‌دادند. مفصل‌بندی گفتمانی موسوی با دال‌های "آزادی"، "جامعه مدنی"، "قانون"، "تشنج‌زدایی"، "صداقت یا شفافیت" حول دال مرکزی "مردم" تشکیل شده بود. مفصل‌بندی سیاسی کروی نیز آرایشی شبیه گفتمان موسوی داشت با این تفاوت که نشانه "حقوق شهروندی" در گفتمان کروی اضافه شده بود. نتیجه تحقیق نشان داد مفصل‌بندی سیاسی موسوی و کروی تجددگرایی را در گفتمان خود منعکس کرده بودند. در این دوره از رقابت‌ها، گفتمان اصول‌گرایی توانایی منحصر به فردی را از خود در قطبی کردن جامعه به نمایش گذاشت که در نهایت همراه با تازه سازی ارکان مفصل‌بندی گفتمانش توانست هژمونیک شود. تحلیل متون نشان داد گفتمان اصلاحات در انتخابات دهم دچار تصلب معنایی و شکلی است؛ به این معنا که در این دوره مفصل‌بندی پیشین خود را تکرار کرده بود.

۵) خواجه سروی (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان "بررسی چارچوبی برای تحلیل رقابت و ثبات سیاسی با نگاهی به تجربه جمهوری اسلامی ایران" به موضوع انتخابات پرداخت. نتایج نشان داد که رقابت سیاسی از موضوعات پذیرفته شده در نظام جمهوری اسلامی است. ثبات سیاسی نیز ذهن مشغولی عمده کسانی است که به تداوم حیات نظام سیاسی علاقه مندند. این مقاله در پی آن است که برای تحلیل پیوند دو مولفه رقابت سیاسی و ثبات سیاسی، چارچوبی ارائه دهد که در پرتو آن بتوان تأثیر ثبات سیاسی را بر رقابت سیاسی در جمهوری اسلامی ایران سنجید. برای این منظور لازم است مفاهیم مهمی چون رقابت و ثبات سیاسی تحلیل و بررسی شود و بر اساس آن ساختار نظری ای استوار شود که از قابلیت لازم برای تغییر رفتارهای سیاسی و در ادامه ارائه تجویز برای سیاستهای آتی برخوردار باشد.

۶) خواجه‌سروی (۱۳۸۲) در کتاب "رقابت سیاسی و ثبات سیاسی در جمهوری اسلامی ایران جناح‌های سیاسی را در سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۸۰ مورد بررسی قرار داده است.

۷) دلاوری (۱۳۷۸) در تحقیقی تحت عنوان "بررسی ریشه‌های خشونت و بی‌ثباتی سیاسی در ایران" رقابت سیاسی را در چهار سطح تقسیم‌بندی و تفکیک می‌کند. نخست رقابت میان دولت با گروه‌های سیاسی رقیب یا مخالف که در بیرون از هیات حاکمه قرار دارند. دوم رقابت میان جناح‌های مختلف هیات حاکمه و گاه بین نهادها و سازمان‌های گوناگون دولتی. سوم رقابت میان خود گروه‌های مختلف سیاسی مخالف و چهارم رقابت در درون هر یک از گروه‌های مخالف

روش تحقیق

روش پژوهش این تحقیق تحلیل محتوا است با رویکردی در تحلیل‌گفتمان که علاوه بر تحلیل متن، بتواند کردارهای قدرت و ایدئولوژی نهفته در آن را نیز شناسایی کند و ابزارهای تحلیل آنها را به دست دهد. تحلیل‌گفتمان انتقادی نورمن فرکلایف این توانایی را دارد که سه ویژگی ذکر شده را محقق سازد و ابعاد گوناگون‌گفتمان را در متن مورد شناسایی و تحلیل قرار دهد. روش شناسی بکارگرفته شده از دو بخش تحلیل بینامتنی و تحلیل بیناگفتمانی تشکیل می‌شود.

محتوای لازم در این تحقیق متون سیاسی موجود در روزنامه‌ها و رسانه‌های دو جریان اصول‌گرا و اصلاح طلب در بازه زمانی سالهای ۱۳۷۶ و ۱۳۹۶ می‌باشد. با توجه به اینکه تأکید اساسی این پژوهش در باب رقابت و مشارکت سیاسی در مورد انتخابات ریاست جمهوری می‌باشد بنابراین با توجه به شور انتخابات و داغ بودن تنور انتخابات در هفته‌های نزدیک به زمان رای‌گیری، بر این اساس روزنامه‌ها و رسانه‌های از دو هفته قبل و یک هفته بعد از انتخابات مورد مطالعه و تحلیل قرار گرفته است. نمونه‌گیری آماری از این جامعه که معمولاً در کلیه‌ی متون مورد بررسی با روش تحلیل‌گفتمان انجام می‌گیرد، بر اساس انتخاب گزاره‌هایی صورت گرفته است که هم راستا با هدف و سوال‌های تحقیق می‌باشند و در متون این روزنامه‌ها کاملاً شناسایی و مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. چگونگی انتخاب متون و شیوه نمونه‌گیری تحقیق، نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند است. در بررسی متون از روش مقایسه نیز استفاده شده است. ضمن آنکه مضامین و محورهای اصلی تبلیغاتی هر کاندیدا و گفتمان بر اساس میزان تکرار آنها، تأکید صریح نامزدها و طرفدارانشان و شعارهای اصلی هر نامزد استخراج شده و برای تشخیص دال اصلی نیز چند معیار در نظر گرفته شد. نکته مهم این است که در تشخیص دال اصلی، معیار باید گفتمانی باشد.

روش تجزیه تحلیل داده‌ها بر اساس تحلیل‌گفتمان پدام است که مبتنی بر پنج سطح ذیل است:

الف) سطح سطح (برداشت از اصل متن)

ب) عمق سطح (جهت‌گیری و گرایش متن)

ج) سطح عمق (تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن)

د) عمق عمق (عمیق)

ه) مرحله‌ی عمیق‌تر

۱) انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۷۶ و ۱۳۸۰

۱-۱) رسانه‌های مورد بررسی

جدول ۱: روزنامه‌های بررسی شده در دوره اصلاحات (۱۳۷۶ و ۱۳۸۰)

سال	نهاد عمومی موافق دولت	نهاد برآمده از گفتمان دولت
سال ۱۳۷۶	سلام و همشهری	جامعه
سال ۱۳۸۰	آفتاب یزد	نوروز

۱-۲) تحلیل گفتمان روزنامه های اصلاحات

جدول ۲: گفتمان اصلاحات

توصیف نظم گفتمانی	"جامعه مدنی" و "اصلاحات" و توسعه سیاسی
گفتمان های موجود	اصولگرایی و اصلاحات
گفتمان هژمونیک	اصولگرایی
دال اصلی	مردم و توسعه سیاسی
دالهای فرعی	اصلاحات، قانون، جامعه مدنی و توسعه سیاسی.
اسطوره سازی	نفی مسئله کاریزمای رهبری
چگونگی تکوین گفتمان	مشارکت سیاسی
غیریت سازی	سلطه بنیادگرایی
گفتمان های طرد شده	گفتمان اصولگرایی رادیکال
چگونگی هژمونیک شدن گفتمان	انتخابات
اعتبار	تبلیغات وسیع در ارائه چهره مدرن در رقابت و توسعه سیاسی
دسترسی	روزنامه های اصلاح طلب
عاملان سیاسی	روزنامه های اصلاح طلب و دانشجویان اصلاح طلب
برجسته سازی	مردم، بنیادگرایی، توسعه نیافتگی، مسئله مشارکت زنان، خرد.
طرد	گفتمان اصولگرایی و بنیادگرایی
عنصر هژمونیک ساز گفتمان	ارعاب از بنیادگرایی

۱-۳) تحلیل گفتمان ادبیات رسانه ای روزنامه های اصلاحات در سال ۱۳۷۶

۷۶/۲/۲۷ روزنامه جامعه
تجربه هفتمین دوره ریاست جمهوری بار دیگر اثبات کرد که توجه به قانون گرایی همچنان یکی از نیازهای درونی جامعه ماست ... یکی از دلایل عمده اقبال مردم را به سوی جناب آقای خاتمی در انتخابات باید در طرح شعار قانون گرایی از طرف ایشان دانست. طبیعی است که با انتخاب جناب آقای خاتمی به ریاست جمهوری مردم انتظار دارند که ایشان تمام هم و غمشان را در جهت حاکمیت قانون بکار بندند».
حاکمیت قانون نیاز امروز و فردای جامعه ماست؛ و معلوم نیست فرصتی که امروز وجود دارد فردا هم وجود داشته باشد. از این رو همه مردم مؤمن و انقلابی ما انتظار دارند که در جهت حاکمیت قانون شاهد همدلی، همراهی و هماهنگی سه قوه باشند و در این میان مسئولیت ریاست جمهوری به دلیل وظیفه قانونی و وعده‌هایی که به مردم داده بیشتر است...
۷۶/۲/۳۱ روزنامه سلام
«... اقشاری از جامعه که در اصل افرادی بی تفاوت سیاسی یا مخالف بودند نیز به تصور خود به دلیل عدم تمایل حاکمیت با روی کار آمدن آقای خاتمی به نفع ایشان به صحنه آمده اند. شواهد و گزارش های متواتر مبنی بر تبلیغات و حمایت آنها از آقای خاتمی ارائه شده است ...».
۷۶/۳/۳ روزنامه همشهری
روزنامه همشهری به نقل از ناظر نوری رئیس مجلس وقت و رقیب محمد خاتمی در خصوص مشارکت سیاسی مردم نوشت: این انتخابات تفاوت زیادی با انتخابات گذشته با گذشت قریب به ۲۰ سال از پیروزی انقلاب داشت. یکی از ویژگی‌های آن حضور گسترده ملت بود. یک انتخابات کاملاً جدی و توأم با نشاط در سایه سلامت و امنیت کم‌نظیر و بلکه بی‌نظیر. در روز انتخابات با هر کجای کشور تماس گرفتیم یا مراکزی که ارتباط این انتخابات بود، با وجود جوسازی‌هایی که

برخی افراد آگاه و ناآگاه می‌کردند و در داخل هم بعضی ناآگاهان آب بر آسیاب آن‌ها می‌ریختند که جو انتخابات جو سالمی نخواهد بود یا انتخابات صوری خواهد بود که رهبری وارد شدند و این توطئه را خنثی کردند و فرمودند مگر کسی جرات به خود می‌دهد که در آرای مردم دست ببرد و خود ایشان نظارت و اشراف کامل را داشتند. یک انتخابات سالم توام با امنیت و آرامش و شادابی مردم‌مان که تحلیل‌گرهای غربی را هم غافلگیر کرد. انصافاً این عزت و آبروی بود که در این مقطع از تاریخ کشورمان آفریده شد.

۷۶/۳/۳۱ روزنامه جامعه

«دیدگاه آزادی که شکل متعالی آن در توسعه سیاسی تبلور می‌یابد محور هر نوع توسعه دیگری اعم از توسعه اقتصادی و ... باشد ... در جامعه ای که شناخت عمیقی از آزادی وجود ندارد اما نیاز به آن عمیقاً احساس می‌شود، طبیعی است که مطالبه آزادی هم در قالب مشارکت انفعالی صورت می‌گیرد نه فعال (مشارکت انفعالی زمانی است که مردم مادامی که حکومت از آن‌ها می‌خواهد و به آن‌ها فرصت می‌دهد به میدان می‌آیند و هر وقت حکومت نخواست مشارکت هم افول می‌کند) و این یکی از ریشه های بنیادین مشکل ما است.»

تحلیل بینا گفتمانی: در ۷۶/۲/۲۷ روزنامه جامعه، ترکیب " اقبال مردم را به سوی جناب آقای خاتمی " ، با تأکید بر آنچه گوینده در مورد ویژگی های ملت ایران گفته است ، به صحت این ویژگی ها نیز اشاره دارد. عبارت " حاکمیت قانون " ، نیز ضمن بیان یقین بیان و اعتقاد گوینده ، به دلیل استفاده از ضمیر و فعل سوم شخص تأثیرگذاری در ارائه تصویر مطلوب گوینده به مخاطب دارد. درخصوص گزارش ۳۱ /۲/ ۷۶ روزنامه سلام می توان گفت که ترکیب "بی تفاوت سیاسی یا مخالف" که آمده است دال بر محبوبیت خاتمی به عنوان نیروی اصلاحگر است که توانسته حتی مردمی که تمایلی را به حاکمیت ندارند به سمت خود بشکاند. همچنین در ۷۶ /۳/۳۱ روزنامه همشهری استفاده از "انتخابات سالم از جانب ناطق نوری که رقیب انتخاباتی خاتمی بود دلیلی برای پذیرش شکست از جانب رقیب خاتمی است. در خصوص ۳۱ /۳/ ۷۶ روزنامه جامعه که پس از انتخابات اقدام به تهیه گزارش کرده می توان گفت "توسعه" در ادبیات خاتمی در مقابل مشارکت انفعالی قرار گرفته است که می توان اینگونه تحلیل کرد که مشارکت سیاسی مردم کاملاً فعال بوده است.

تحلیل بینامتنی: مفصل بندی توسعه و مشارکت سیاسی در این متون نشان می دهد که لحن خاتمی و مطبوعاتی که در حوزه نگرش او اقدام به نشر گزارش و مقالات می کنند برای مشارکت سیاسی مردم با دیگر روسای جمهور متفاوت است و درواقع خاتمی روندسازی در درونی کردن مفهوم توسعه سیاسی در جامعه را هدف قرار داده است. این فرایند از یک سو مقادیر خاصی از مفاهیم مشابه را در بر می گیرد که متن به مفصل بندی توسعه در جامعه ای که ساخت قدرت در اولویت است نسبت می دهد و از طرف دیگر نشانه هویت خاصی است که متن می خواهد برای مخاطبان خود بسازد.

۱-۴) تحلیل گفتمان ادبیات رسانه ای روزنامه های اصلاحات در سال ۱۳۷۶

روزنامه نوروز ۸۰/۳/۲

« پیامدها و ثمرات مثبت سیاست تنش زدایی دولت، به مرور زمان درستی و ارزش آن را بیشتر نشان می‌دهد. سیاست خارجی هر کشوری در واقع مجموعه ای از روش‌ها، ابزارها و اقدامات برای تنظیم روابط و مناسبات با دیگر کشورها و با هدف پیشبرد اهداف کوتاه مدت و بلند مدتی است که برای توسعه همه جانبه طراحی و تدوین می‌شود... سیاست تنش زدایی آقای خاتمی که در آغاز و در اولویت‌ها ابعاد منطقه ای داشت، با طرح گفتگوی تمدن‌ها جنبه ای فرا منطقه ای و جهانی پیدا کرد، باور جدی و عمیق آقای خاتمی به این سیاست و ملزم ساختن دولت به پیگیری آن، رویکرد کشورهای منطقه را در نوع نگاه و رابطه با ایران به سرعت دگرگون کرد و بهبود و گسترش رابطه عربستان و کویت نشان داد که این سیاست با پاسخ مثبت کشورهای منطقه روبرو شده است. کاهش هزینه های نظامی، بهره‌مند از امکانات و توانمندی‌های اقتصادی یکدیگر، احساس آرامش و امنیت بیشتر و نزدیک شدن به حس وحدت و همبستگی دینی از جمله ثمرات مثبتی بود که سیاست مذکور در پی داشت...».

روزنامه نوروز ۸۰/۳/۴

«... بنیاد جامعه مدرن بر اساس تقویت و حضور نهادهای مدنی در شکل دهی به سیاست‌های جامعه و نظارت بر امور می‌باشد، چه بسا بسیاری از مشکلات امروز جامعه ما نیز ناشی از ضعف همین نهاد باشد به همین دلیل تقویت آن‌ها در دستور کار اصلاح طلبان و دولت آقای خاتمی بوده است و از وزیرای خود نیز تعهد گرفته‌اند که هر کدام در تقویت این نهادها کوشا باشند...».

« پیامدها و ثمرات مثبت سیاست تنش زدایی دولت، به مرور زمان درستی و ارزش آن را بیشتر نشان می‌دهد. سیاست خارجی هرکشوری در واقع مجموعه‌ای از روش‌ها، ابزارها و اقدامات برای تنظیم روابط و مناسبات با دیگر کشورها و با هدف پیشبرد اهداف کوتاه مدت و بلند مدتی است که برای توسعه همه جانبه طراحی و تدوین می‌شود... سیاست تنش زدایی آقای خاتمی که در آغاز و در اولویت‌ها ابعادی منطقه‌ای داشت، با طرح گفتگوی تمدن‌ها جنبه‌ای فرا منطقه‌ای و جهانی پیدا کرد، باور جدی و عمیق آقای خاتمی به این سیاست و ملزم ساختن دولت به پیگیری آن، رویکرد کشورهای منطقه را در نوع نگاه و رابطه با ایران به سرعت دگرگون کرد و بهبود و گسترش رابطه عربستان و کویت نشان داد که این سیاست با پاسخ مثبت کشورهای منطقه روبرو شده است. کاهش هزینه‌های نظامی، بهره‌مند از امکانات و توانمندی‌های اقتصادی بکدیگر، احساس آرامش و امنیت بیشتر و نزدیک شدن به حس وحدت و همبستگی دینی از جمله ثمرات مثبتی بود که سیاست مذکور در پی داشت...».

تحلیل بیناگفتمانی: ترکیب "گفتگوی تمدن‌ها"، در متن روزنامه نوزدهم نوروز ۸۰/۳/۲ دال مرکزی این گزارش است که خاتمی با این گفتمان معرفی می‌شود گفتمانی که موجب تغییر مثبت در سیاست داخلی و مشارکت فعال مردم و موفقیت در سیاست خارجی شده است. در ۸۰/۳/۴ روزنامه نوزدهم "جامعه مدرن" نوعی ترکیب اعتباری است که نگرش خاتمی را نسبت به مشارکت سیاسی مردم ارتقا می‌بخشد و خواستار نگرستن مدرن به گزاره‌ی انتخابات شده است. در ادامه متن، افعال و ضمائر سوم شخص به طور گسترده توسط نویسندگان مختلف بر همین اساس استفاده شده است. تا از یک طرف اصلاحات، خاتمی و مردمی که آزادی و مشارکت سیاسی برای آنها اهمیت دارند هماهنگ و بدون "من گوینده" که در این متون خاتمی است در نظر گرفته شوند و از طرف دیگر تمایل مردم برای مشارکت سیاسی با توجه به اینکه خاتمی آنها را دعوت به مشارکت برای تشکل جامعه مدرن کرده است به تصویر کشیده شود.

تحلیل بینامتنی: مفصل بندی توسعه سیاسی در این متون نشان می‌دهد که لحن خاتمی برای مشارکت سیاسی مردم با دیگر روسای جمهور متفاوت است و در واقع خاتمی روندسازی در درونی کردن مفهوم توسعه سیاسی در جامعه را هدف قرار داده است. این فرآیند از یک سو مقادیر خاصی از مفاهیم مشابه را در بر می‌گیرد که متن به مفصل بندی توسعه در جامعه‌ای که ساخت قدرت در اولویت است نسبت می‌دهد و از طرف دیگر نشانه هویت خاصی است که متن می‌خواهد برای مخاطبان خود بسازد. متن در قالب گزاره‌های ارزشیابی با نسبت دادن ویژگی‌های مثبت به مفهومی خاص، در اینجا جملاتی چون "تفکیک مقولات مختلف توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و اخلاقی" یا تأکید بر جامعه مدنی و مشارکت در جامعه مدرن، احساس خوشایندی را در مخاطب ایجاد می‌کند که منجر به ایجاد احساس مثبت مخاطب نسبت به سخنران و همراهی وی می‌شود. در واقع آنچه از این سرمقالات و یادداشت‌های روزنامه‌های دیگر اصلاحات به دست می‌آید این است که اصلاح طلبان خواستار تمرکز بر توسعه سیاسی و به موازات آن بالا بردن قدرت مردم در مشارکت سیاسی بودند. یکی از مبانی اصلی مورد بحث خالقان گفتمان اصلاح طلبی، نقش مشارکت مردم در امور سیاسی و مشروعیت آنها برای حکومت اسلامی بود. در این گفتمان مفهوم مشارکت سیاسی این است که مردم نقش مستقیمی در امور عمومی جامعه، سیاست، دولت و مدیریت سیستم سیاسی داشته باشند. در واقع اصلاحات با توجه به گفتمان به وجود آورده‌ی خود می‌خواست دال مرکزی خود را که مردم و توسعه سیاسی بودند حتی در سیاست خارجی نیز مطرح کند تا هویت و مشروعیت خود را از مشارکت سیاسی مردم معرفی کند. در این بین چه در سیاست داخلی و چه خارجی سعی در تمرکز بر تنش زدایی و گفتگو را داشت. بررسی مقالات این دوره نشان داد که مفهوم مشارکت در پی استقرار آزادی مفهوم کلیدی است که توسط سردبیر روزنامه‌های دوره اصلاحات ذکر شده است. البته در این بین رقابت سیاسی را می‌توان در برخی از سرمقالات مانند سرمقاله‌ی آفتاب یزد ۸۰/۳/۲۱ دید که به غیریت سازی می‌پردازد و درصدد طرد گفتمان اصولگرایی است.

۲) انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۸۴ و ۱۳۸۸

۲-۱) رسانه های مورد بررسی

نهاد عمومی موافق دولت	نهاد عمومی موافق دولت	وابسته به دولت	مستقل	
وطن امروز	کیهان و خبرگزاری فارس	ایران	-	سال ۱۳۸۴
وطن امروز	کیهان و خبرگزاری فارس	ایران		سال ۱۳۸۸ (اصول گرا)
-	-	-	اعتماد ملی و کلمه سبز	سال ۱۳۸۸ (اصلاح طلب)

۲-۲) تحلیل گفتمان اصولگرایی

توصیف نظم گفتمانی	زنده کردن شعارهای انقلابی، ولایت فقیه
گفتمان های موجود	اصولگرایی و اصلاحات
گفتمان هژمونیک	اصولگرایی
دال اصلی	ملت و عدالت
دال های فرعی	روحانیت، ارزشها، تهاجم فرهنگی، عدالت و توسعه اقتصادی
اسطوره سازی	نفی منتقدان، اصلاح طلبان و ضد انقلاب
چگونگی تکوین گفتمان	انتخابات
غیریت سازی	ضد انقلاب
گفتمان های طرد شده	گفتمان مذاکره، گفتمان صلح
چگونگی هژمونیک شدن گفتمان	انتخابات
اعتبار	تبلیغات وسیع در ارائه چهره انقلابی، یارانه، طبقه مستضعف
دسترسی	روزنامه های اصولگرا و صدا و سیما
عاملان سیاسی	روزنامه های اصولگرا، صدا و سیما و تریبون های حاکمیت، طبقه مستضعف
برجسته سازی	ملت، انقلابی بودن، مبارزه با ظلم، عدالت گستری، توسعه اقتصادی
طرد	گفتمان اصلاح طلبی
عنصر هژمونیک ساز گفتمان	نفی اصلاحات و غرب گرایی

۲-۳) تحلیل گفتمان ادبیات رسانه های اصولگرا در سال ۱۳۸۴

۸۴/۳/۰۴ روزنامه کیهان
رئیس جمهور آینده باید فقر را از سراسر کشور برطرف سازد. عدالت را برقرار کند و با طرد افراد مفسد / دستگاههای تصمیم گیر با فساد و تبعیض مبارزه کند... ملت ایران با همه وجود به دنبال تحقق آرمان جامعه اسلامی است که در آن از فقر و فساد و تبعیض خبری نیست...
۸۴/۳/۱۹ روزنامه کیهان
مردم در سالهای اخیر به ویژه در خلال انتخابات مجلس هفتم نشان دادند که ساماندهی وضعیت اقتصادی و معیشت از مطالبات آنهاست... مردم رئیس جمهوری می خواهند که شرایط اقتصادی آنها را درک کند هزینه های بودجه ای خود را کاهش دهد و دنبال تحول و اصلاح ساختار اداری باشد...
۸۴/۳/۲۵ روزنامه کیهان

<p>محمود احمدی نژاد: من عقیده دارم هرکس توانائی خدمت به مردم را دارد باید وارد این عرصه شود. من کاندیدا شده ام چون فکرمی کنم این کشور را با این مردم و این امکانات خیلی بهتر می شود اداره کرد. ماماشات فعلی با فساد و تبعیض باید به سرعت جای خود را به یک مبارزه قاطع دهد مبارزه ای که از راس سیستم اجرایی شروع می شود.</p>
<p>۸۴/۳/۲۹ روزنامه کیهان</p>
<p>محمود احمدی نژاد: به رغم یأس آفرینی ها ملت نشان داد که تحلیل ها از ملت ایران اشتباه است و کسانی که مدعی سیاستمداری هستند ملت ایران را نمی شناسند .. اگر اراده ملت این باشد که بنده خدمتگزار باشم رسیدگی به وضعیت کشاورزان و روستاییان را از اولویت های کار قرار می دهم.</p>
<p>۸۴/۴/۵ روزنامه کیهان</p>
<p>سبک زندگی فروتنانه ی احمدی نژاد و وعده هایش درباره مهار فساد و توزیع مجدد ثروت حاصل از نفت کشور، اقشار مردم روستاها و شهرها را جذب کرد... اصلاح طلبان با پیروزی احمدی نژاد برای شعله ور نگه داشتن مشعل خود در میان طوفان سیاسی به وجود آمده تقلا خواهند کرد...</p>

تحلیل بیناگفتمانی: در ۸۴/۳/۰۴ روزنامه کیهان تکرار عبارت "رفع تبعیض و نابودی فساد" نوعی غیریت را می توان دید که نویسنده به دنبال جدا کردن رویکرد انقلابی احمدی نژاد در مقابل کاندیدای رقیب است. همین روزنامه در سرمقالات روزهای پیش از انتخابات سعی در تمرکز بر دال هایی از طرف مردم در جهت معرفی احمدی نژاد به عنوان کاندیدای اصلاح دارد ترکیب اضافی "در خلال انتخابات مجلس هفتم" که برای معرفی مطالبات مردم آمده است به دو شکل قابل تحلیل است اول اینکه مخالفت کیهان را با مجلس ششم که اکثریت آن اصلاح طلبان بودند مشخص می کند و براین نظر اصرار دارد که مطالبه مردم فضای باز و آنچه خاتمی می گفت نیست و از طرف دیگر خود و جریان اصولگرا را نماینده مردم در نظر می گیرد که از آنجایی که رای مردم مجلس اصولگرای هفتم بود حال رای آنها در ریاست جمهوری نیز احمدی نژاد خواهد بود و مشارکت سیاسی مردم به دلیل اصولگرایی و شعارهای رفع فساد و اقتصادی اصولگرایان است.

تحلیل بینامتنی: کیهان در تاریخ ۸۴/۳/۲۹ سخنان محمد احمدی نژاد را که "اراده ملت" را به عنوان هم وزن خود در نظر می گیرد منتشر کرده است. استفاده از این ترکیب که اراده ملت به سمت ریاست جمهوری اوست در تلاش برای کم رنگ کردن گفتمان اصلاحات می تواند معنا شود. همچنین ۸۴/۴/۵ روزنامه کیهان دلیل پیروزی احمدی نژاد را همانا "سبک زندگی فروتنانه ای" او در نظر می گیرد تا مشارکت سیاسی مردم را به نوعی مصادره کند و در مقابل گفتمان خاتمی که توسعه سیاسی را اولویت قرار می داد قرار دهد.

۲-۴) تحلیل گفتمان ادبیات رسانه های اصولگرا در سال ۱۳۸۴

<p>۲۱ اردیبهشت ۸۸ خبرگزاری جمهوری اسلامی</p>
<p>«... آقای احمدی نژاد واقعا به بعد معنوی جامعه بسیار اهمیت می دهند، بعد معنوی از ابعاد مهم زندگی انسان هاست و در انقلاب اسلامی نیز دغدغه اصلی مردم معنویات و شرع بود. وی افزود: در آغاز دولت آقای احمدی نژاد من ایشان را نمی شناختم و تنها نامی از ایشان شنیده بودم، اما وقتی دیدم ایشان دم از اسلام می زنند و اسلام برایشان اولویت دارد و به تعهدات اسلامی شان پایبند هستند، جذب ایشان شدم. وی با توصیه به مردم و دانشجویان مبنی بر این که معیارهای اصلی نظام را در نظر بگیرید و طبق آن کاندیداهای خود را انتخاب کنید، گفت: مواظب باشید در این میدان اصلاح را برگزینید.»</p>
<p>۵ خرداد ۸۸ خبرگزاری جمهوری اسلامی</p>
<p>«... امروز همه صاحب نظران، همه تحلیلگران و مورخان به نقش بی بدیل و بی نظیر ملت ایران در برپایی تمدن بشری ... به نقش کلیدی و محوری و سرنوشت ساز ملت ایران در برپایی تمدن اسلامی اعتراف دارند... در انقلاب عظیم اسلامی ملت ایران یک بار دیگر نشان داد که می تواند در عرصه های ملی و بین المللی الهام بخش، تحول آفرین و پیشتاز باشد. ملت ایران با انقلاب اسلامی همه معادلات یک سویه و ظالمانه نظام سلطه را به چالش کشید و قدرت ملت را و اقتدار ذاتی ملت را در برابر قدرت، ثروت و سرمایه صف آرایی کرد و دیدیم که ملت ایران در این همآورد تاریخ ساز پیروز شد.»</p>

« نتایج نظرسنجی‌های مختلف که از سوی مراکز معتبر صورت گرفته است، از افزایش بی سابقه تمایل ۷۰ درصدی مردم به حضور در انتخابات، رشد ۸ درصدی فاصله آرای میرحسین موسوی در مقطع ۲۰ اردیبهشت تا ۵ خرداد و سپس توقف آن در چند روز اخیر و افزایش آرای کشوری احمدی نژاد نسبت به رقبای خود موسوی، کروبی و رضایی خبر می‌دهد. ناظران سیاسی و انتخاباتی تأکید می‌کنند: با سیراب شدن جامعه مخاطبان اصلاح‌طلبان در فضای تبلیغات انتخاباتی که به لحاظ جمعیت در اقلیت هستند، موج اصلی نهضت اجتماعی داغ کشور در حال شکل‌گیری است و پیش‌بینی می‌شود در روزهای آینده به اوج خود برسد

۸۸/۳/۱۴ روزنامه کیهان

« آخرین اخبار و گزارش‌های دریافتی کیهان حاکی از آن است که رای‌کاندیدای اصولگرایان در انتخابات ۲۲ خرداد ۱۳۸۸ به وضعیت «مطمئن» رسیده و تقریباً به طور قطعی می‌توان گفت تکلیف انتخابات ریاست جمهوری دهم در دور اول مشخص خواهد شد... برخی قرائن حکایت از آن دارد که اصلاح‌طلبان از نتیجه پیمایش‌های اخیر مطلع شده‌اند و به همین دلیل سعی دارند با کلید زدن یک پروژه عملیات روانی گزاره‌هایی مانند «این انتخابات حتماً دو دوری است» یا «رای موسوی در حال رشد شتابان است» یا حتی «موسوی حتماً در دور اول برنده است» را به طور وسیع به جامعه القا نمایند. برخی ناظران عقیده دارند طراحی این قبیل پروژه‌های عملیات روانی صرفاً با هدف مخدوش جلوه دادن انتخابات و زمینه‌سازی ذهنی پیشاپیش برای هواداران به منظور ایجاد آشوب و ناآرامی در حین و پس از انتخابات انجام می‌شود. ...»

تحلیل بیناگفتمانی: خبرگزاری جمهوری اسلامی در ۸۸/۳/۵ در تکرار عبارت "نقش بی‌بدیل و بی‌نظیر ملت ایران" نوعی اصرار برای ابراز "من" سخنران یا نویسنده دیده می‌شود که ادعای مالکیت بر مشارکت سیاسی مردم را دارد و البته در سرمقالات و سخنرانی‌های دیگر نیز می‌توان گفت احمدی نژاد و رسانه‌های وابسته به او پیشرفت را با ایستادن در مسیر آرمانهای انقلاب و حرکت در مسیر آن امکان‌پذیر می‌دانند. چنانکه در روزنامه کیهان ۸۸/۳/۱۴ به وضوح از ترس و ناتوانی دولت‌های قبل در خصوص مدیریت کشور صحبت می‌کند و در واقع با برجسته کردن "من" رئیس‌جمهور، درصد ایجاد گفتمانی جدید در مقابل تمام گفتمان‌های پیش از اوست که نتوانسته‌اند ریشه فساد را بخشکانند از طرف دیگر روزنامه کیهان تقلب در انتخابات را دروغ می‌داند و به نوعی مشارکت سیاسی را در رای دادن به احمدی نژاد تحلیل می‌کند.

تحلیل بینامتنی: در متن روزنامه کیهان، سخنران با در نظر گرفتن تجربه تمدن اسلامی و نقش ملت در تمدن بشری، تمدن اسلامی و انقلاب اسلامی، با تکیه بر حافظه تاریخی ملت برای ایجاد زمینه مشترک برای بیان، از آمادگی و تلاش برای ایجاد یک زمینه مشترک استفاده می‌کند. یک نقش کلیدی و به نمایندگی تاریخی آنها توجه می‌کند تا گزاره پیشنهادی را با مخالفت کمتر مخاطبان بپذیرد.

به طور کلی باید گفت مطبوعات دوره اصولگرایی تأکید بیشتری بر بعد اقتصادی توسعه تا مشارکت سیاسی داشتند. با کمی دقت در شاخص‌های بررسی شده مشخص است که اصولگرایان تمرکز خود را بر یارانه، عدالت، شعارهای انقلابی، سهام عدالت و برخورد با مخالفان خود گذاشته‌اند. در دوره دوم احمدی نژاد که با بحث جنبش سبز مصاف بود اما بحث رقابت سیاسی بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است و دال مرکزی گفتمان اصولگرایی که زنده کردن شعارهای انقلابی، ولایت فقیه است در این مسیر سعی در برخورد و یا طرد گفتمان‌های رقیب می‌رود.

۲-۵ تحلیل گفتمان اصلاح طلبی

توصیف نظم گفتمانی	توسعه و مشارکت سیاسی و تقلب در انتخابات
گفتمان‌های موجود	اصولگرایی، اصلاحات و جنبش سبز
گفتمان هژمونیک	اصولگرایی
دال اصلی	انتخابات آزاد
دال‌های فرعی	عبور از حاکمیت دوگانه، عدالت اجتماعی، وطن پرستی.

اسطوره سازی	نقد حاکمیت و رهبری
چگونگی تکوین گفتمان	کمپین‌های انتخاباتی، ایجاد زنجیره‌های انسانی
غیریت سازی	حاکمیت
گفتمان های طرد شده	گفتمان اصولگرایی رادیکال
چگونگی هژمونیک شدن گفتمان	کمپین های انتخاباتی و نتایج انتخابات
اعتبار	تبلیغات وسیع در شبکه های اجتماعی
دسترسی	برخی از روزنامه های اصلاح طلب
عاملان سیاسی	جوانان، مردم در شبکه های اجتماعی
برجسته سازی	مشارکت سیاسی، جلوگیری از فساد، تعارض در حاکمیت
طرد	گفتمان اصولگرایی
عنصر هژمونیک ساز گفتمان	اعتراضات مردمی به نتیجه انتخابات

۲-۶) تحلیل گفتمان ادبیات رسانه های اصلاح طلب در سال ۱۳۸۸

۲۲ خرداد ۱۳۸۸، سایت کلمه سبز
در پی اعلام پیروزی احمدی نژاد پیش از اعلام رسمی ستاد ملی انتخابات سایت کلمه عنوان کرد: اقدام خبرگزاری فارس فارغ از اینکه به لحاظ قضایی قابل پیگرد است، نشان از تلاش گسترده عده‌ای برای مقابله با رویکرد قاطع ملت دارد. این اقدام در حالی صورت گرفته است که خبرگزاری فارس، ایرنا و سایت رجانیوز از اولین ساعات رای گیری با انتشار اخباری جعلی سعی در القای شبهه‌های انتخاباتی دارد.

۸۸/۳/۲۸ روزنامه اعتماد ملی
«... دیروز مردم تهران در راهپیمایی برگی که ابتدای آن از میدان هفت تیر و انتهای آن مشخص نبود به زبان سکوت نظر خود را نسبت به نتایج اعلام شده برای انتخابات ۲۲ خرداد ۸۸ اعلام کردند. این راهپیمایی که جمعیت حاضر در آن بیش از یک میلیون نفر حدس زده می شود پس از راهپیمایی مسیر میدان امام حسین تا میدان آزادی دومین اقدام در نوع خود که بدون هیچ گونه آسیب به اموال عمومی و حتی سردادن شعار برگزار شد...».

تحلیل بیناگفتمانی: در متن سایت کلمه سبز، با استفاده از کلمات و عبارات نقل قول خبرگزاری فارس در پی مفصل بندی اعتبار برای جنبش سبز برآمده است تا به این شکل مشارکت سیاسی مردم برای رای دادن به میرحسین موسوی را توجیح کند و از تقلب در انتخابات پرده بردارد. از طرف دیگر، مسائل مهم سیاسی، اقتصادی و غیره را به صورت اصطلاحات عامیانه بیان می کند.

تحلیل بینامتنی: روزنامه های مورد اشاره سعی در گفتمان سازی من در مقابل دیگری داشته اند. "منی که جنبش سبز" را مدیریت می کنم و به دنبال اجرای قانون، بالا بردن مشارکت سیاسی، اجازه دادن به مردم برای ابراز بیان و عقیده هستم و با ترکیب "اعتراضات قانونی" مورد اشاره قرار گرفته است در مقابل " رویه های غیرقانونی" در متون دیگر قرار می گیرد و به نوعی این رویه های غیرقانونی دالی بر تلاش بخشی از قدرت برای محدود کردن مشارکت سیاسی منتقدان به حاکمیت تحلیل می شود. با بررسی روزنامه های مختلف، روزنامه اعتماد و تارنمای کلمه سبز، نزدیک ترین دیدگاه را برای انعکاس اخبار جنبش سبز داشته اند. دال اصلی این جنبش، انتخابات آزاد بود. براین اساس در این گفتمان، هم مشارکت سیاسی و هم رقابت سیاسی در کنار یکدیگر قرار دارند. این دو مفهوم پیش از انتخابات تنها به معنای تساهل و تشویق مردم به آمدن به پای صندوق های رای بوده است در حالی که پس از انتخابات و اعلام پیروزی احمدی نژاد به شکل تلاش برای صیانت از آرا در مقابل گفتمان اصولگرایی و غیریت سازی اصولگرایان و احمدی نژاد در آمده است.

جدول : روزنامه های دوره اعتدال

وابسته به دولت	نهاد عمومی موافق دولت	
ایران	شرق	سال ۱۳۹۲ (اعتدال)
ایران	قانون و شرق	سال ۱۳۹۶ (اعتدال)

۳-۲) تحلیل گفتمان اصولگرایی در دوره اعتدال

توصیف نظم گفتمانی	بازیابی عزت مردم ایران
گفتمان های موجود	اصولگرایی و اصلاحات
گفتمان هژمونیک	اصولگرایی
دال اصلی	برابری و عدالت
دال های فرعی	روحانیت، ارزشها، مسئله هسته ای، عدالت و توسعه اقتصادی
اسطوره سازی	نفی منتقدان در مناظرات انتخاباتی
چگونگی تکوین گفتمان	انتخابات
غیریت سازی	افراط گرایی
گفتمان های طرد شده	گفتمان اصولگرایی و افراط گرایی
چگونگی هژمونیک شدن گفتمان	مناظرات انتخاباتی از صدا و سیما
اعتبار	تبلیغات وسیع در ارائه چهره انقلابی، مناظرات انتخاباتی.
دسترسی	روزنامه های اصلاح طلب، صدا و سیما.
عاملان سیاسی	روزنامه های اصلاح طلب، صدا و سیما.
برجسته سازی	ملت، مبارزه با ناپرابری، عدالت گستری، توسعه اقتصادی
طرد	گفتمان افراط گرایی
عنصر هژمونیک ساز گفتمان	نفی افراط گرایی

۳-۳) تحلیل گفتمان ادبیات رسانه های اعتدال در سال ۱۳۹۲

روزنامه شرق ۱۳۹۲/۰۳/۰۸
<p>کلید تدبیر دوشنبه شب در استان حسن روحانی بود؛ او با «تویوتا کریسیدا»ی سفید رنگش به استودیو خبر شبکه دو آمده بود و آنطور که تصاویر روایت می کنند، تعداد کمی هم به عنوان هیات همراه، او را همراهی می کردند. در برنامه گفت وگویی ویژه خبری شبکه دو، فراتر از حد انتظار ظاهر شد و بی تردید موفق شد، امید را به میان جمع قابل توجهی از نیروهای اجتماعی دموکراسی خواه جامعه بازگرداند..... او ادبیاتی کاملا دیپلماتیک داشت و بدون اینکه یادداستی همراه خود داشته باشد آمار و ارقامی درباره تعداد فارغ التحصیلان سالانه و تورم و مسایل هسته ای عنوان کرد. روحانی در این برنامه به جای نقد رقیب به ارایه برنامه هایش پرداخت و به شبهات درباره عملکرد هسته ای خود پاسخ گفت..... او در پایان برنامه، کلیدی را نشان داد و گفت با کلید تدبیر می توان مشکلات را حل کرد.</p>

۲۱ اردیبهشت ۱۳۹۲ روزنامه ایران

یکی از برنامه های خبری رسانه ای که عنوان «ملی» را هم یدک می کشد، پنجشنبه شب در خبری از احتمال ثبت نام گزینه جریان حامی دولت در یازدهمین انتخابات ریاست جمهوری خبر داد و بالحنی که بی ارتباط با لحن یک جریان خاص سیاسی نیست، از این گزینه خواست برای ایجاد نشدن تشنج، کاندیدا نشود! هرچند این شبهه درخواست توسط رسانه ای که این روزها بخش سیمای آن، سایه رئیسی را بر سر خود احساس می کند که روزگار نه چندان دور، قائم مقام جمعیت اینارگران از گروه های جناح راست بود، موضوع عجیب و جدیدی حداقل در چند سال اخیر نیست و بینندگان شبکه های تلویزیونی به این موضوع عادت کرده اند، اما نکته ای که در خبر روز پنجشنبه کمی مبهم بود، این است که چرا اگر گزینه جریان حامی دولت کاندیدا شود، تشنج می شود؟!

۱۳۹۲/۰۳/۱۳ روزنامه شرق

پس از سخنرانی روحانی قرار بود کلیپ تبلیغاتی او پخش شود. شیخ دیپلمات از حسینیه جماران خارج شد و عده ای در حمایت از او شعار دادند. عده ای هم شعارهایی را با مائزیک سبزرنگ نوشتند. تعداد ماموران امنیتی که برای کنترل نظم به جماران آمده بودند افزایش پیدا کرد و نیروی انتظامی از حامیان روحانی و مردم خواست تجمع نکنند و متفرق شوند. «عده ای دستگیر شده اند.» این شایعه ای بود که اعضای ستاد روحانی گفتند از صحت آن بی اطلاع هستند.

۱۳۹۲/۰۳/۱۹ روزنامه ایران

دانشگاه محلی برای تضارب آرا و اندیشه هاست که در آن مباحث مختلف به ویژه بحث انتخابات ریاست جمهوری می تواند در فضایی علمی به نقد و نظر گذاشته شود به همین علت حضور نمایندگان و کاندیداهای آنان مورد استقبال دانشجویان قرار می گیرد. اکنون که در روزهای منتهی به انتخابات مناظره های انتخاباتی در دانشگاه ها به روزهای حساس خود می رسد، مناظراتی با هدف شناخت بیشتر دانشجویان با نظرات و برنامه های کاندیداهای ریاست جمهوری و همچنین آشنایی کاندیداها با مطالبات دانشجویان برپا شده است. از این رو تا انتخابات، دانشجویان می توانند شاهد مناظرات انتخاباتی میان نمایندگان و روسای ستاد کاندیداهای انتخابات ریاست جمهوری باشند.

۱۳۹۲/۰۳/۱۸ روزنامه شرق

آنچه در میزگرد دیروز اتفاق افتاد، مستندات به یادماندنی برای افکار عمومی و تاریخ معاصر ایران برجا گذاشت.موضوع انرژی هسته ای که به میان آمد، دیگر صف کشی های مشخص گفتمان اصولگرا و اصلاح طلب به کنار رفت و دیپلمات های قدیمی در یک خط ایستادند و درست همانجا سخنان حسن روحانی و علی اکبر ولایتی همسویی معناداری یافت، تا جایی که ولایتی در سخنانش مدام روحانی را شاهد می گرفت و به حضور او در برخی جلسه های مشترک اشاره داشت.

۱۳۹۲/۰۴/۰۲ روزنامه شرق (نقره کار، صالح)

پیروزی معنادار و خجسته گفتمان اعتدال، پیامها و دلالت هایی از جنس سلبی و ایجابی داشت. رویه ها و روندهای این چند سال، نه چنان بود که رنگ و بوی اعتدال دهد؛ اعتدال در بطن خود، جامع عقلانیت و اخلاق و عدالت و مدارا و مانع نابخردی، جزم اندیشی و هنگامه طلبی و کوتاه نگری است. وقتی حکمت عملی بر میزان و تراز استوار می شود، کلیت جامعه منتفع شده و آنگاه که افراط و تفریط بر رفتار و گفتارها سایه می گستراند، معدل مردمان ناخرسند می شوند. و حال، مردم ما با یک انتخاب هدفمند، گفتمان اعتدال را برگزیدند و نشان دادند با چه مشی الفت دارند

تحلیل بیناگفتمانی: "کلید تدبیر" به عنوان ترکیب وصفی که در ۱۳۹۲/۰۳/۰۸ روزنامه شرق آمده است در کنار "تویوتا کریسیدا"ی سفید رنگ "حسن روحانی به کار رفته است تا از طرف او را به عنوان نامزد اصلاح در انتخابات معرفی کند که می تواند با تدبیر خود مشکلات کشور را برطرف سازد و از طرفی دیگر ساده زیستی او را با عدم تجملگرایی و استفاده از یک ماشین قدیمی به نمایش گذارده است. همچنین در ۱۳۹۲/۰۳/۱۳ روزنامه شرق استفاده از "شیخ دیپلمات" یک ترکیب اعتباری است که در کنار ضد تبلیغات گروه رقیب که اصولگرایان هستند آمده است به این شکل که دلیل جنجال در سخنرانی ها و بی نظمی تبلیغات روحانی را از جانب اصولگرایان و گروه رقیب معرفی می کند.

تحلیل بینامتنی: در ۱۳۹۲/۰۳/۱۸ روزنامه شرق بر تساهل و تخصص روحانی در قبال مسئله هسته ای روحانی تاکید شده است که از طرفی دانش و تجربه ی حل مسئله هسته ای را در قیاس با دیگران دارد و حتی رقیب او یعنی علی اکبر ولایتی بر این دانش صحنه می گذارد و از طرف دیگر او چهره ای قابل قبول برای هر دو جناح معرفی شده است. در ۱۳۹۲/۰۴/۰۲ روزنامه شرق، "گفتمان اعتدال" به وضوح اشاره بر پیروزی این گفتمان بر گفتمان اصولگرایی را دارد و عقلانیت، اخلاق و عدالت را دال بر مشارکت سیاسی مردم و اقبال به این گفتمان معرفی می کند.

۳-۴) تحلیل گفتمان ادبیات رسانه های اعتدال در سال ۱۳۹۶

۱۳۹۶/۰۲/۰۲ روزنامه ایران (مازی، احمد)
مناظره نامزدهای ریاست جمهوری یکی از نشانه‌های رشد مردم‌سالاری است که در دوره‌های قبل به صورت زنده برگزار می‌شد، اما بر اساس مصوبه کمیسیون تبلیغات گویا قرار است در این دوره به صورت پخش زنده برگزار نشود. به نظر من باید در این مصوبه تجدیدنظر شود، چرا که اولاً چنین رویه‌ای نوعی پسرفت و عقبگرد در جریان مردم‌سالاری است. در حالی که بسیاری از برنامه‌های عادی صدا و سیما به صورت زنده پخش می‌شود و افراد عادی در برابر دوربین رسانه ملی ظاهر می‌شوند عدم پخش زنده مناظره‌ها نوعی بی‌اعتمادی به نامزدها را تداعی می‌کند، ثالثاً این مصوبه موجب القای شبهه بی‌اعتمادی به مردم است.
۱۳۹۶/۰۲/۰۲ روزنامه قانون (ایمانی، مهرشاد)
وقتی قرار است بر اساس جرح، تعدیل و مصلحت‌سنجی، برخی از صحبت‌ها حذف یا دستخوش تغییر شود، دیگر فلسفه انتشار آزاد اطلاعات از بین می‌رود. هرچند بر اساس قانون انتخابات، اختیار تعیین نوع و شکل تبلیغات انتخاباتی با کمیسیون نظارت بر تبلیغات انتخابات است، اما به نظر می‌رسد در تفسیر و اعمال نحوه برگزاری تبلیغات، اعضای کمیسیون مزبور نمی‌توانند خلاف اصول قانون اساسی و یا خلاف اصول عامه حقوقی تصمیم‌گیری کنند؛ به‌طور مشخص در خصوص امر اخیر، یعنی اطلاع رسانی آزاد در رسانه ملی برای شناخت مردم از نامزدهای انتخابات ریاست جمهوری، باید حقوق شهروندی مردم رعایت شود.

۲۶ اردیبهشت ۱۳۹۶ روزنامه ایران
در پی برخی خبرسازی‌ها و شبهه افکنی‌ها درخصوص ارسال پیامک بررسی برقراری مجدد یارانه برای گروهی از هموطنان، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت ضمن تکذیب موارد مطرح شده، تاکید کرد که بررسی و برقراری مجدد یارانه افراد معترض که طبق قانون مشمول دریافت یارانه محسوب می‌شوند، اقدامی متعارف و بر اساس روال ماه‌های گذشته بوده است. به گزارش پایگاه اطلاع رسانی دولت، در اطلاعیه دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت آمده است: برقراری مجدد یارانه برای متقاضیانی که به قطع یارانه خود معترض بودند، پس از بررسی وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی از سوی سازمان هدفمندی یارانه‌ها اقدامی متعارف و بر اساس روال ماه‌های گذشته بوده است.

تحلیل بیناگفتمانی: در متون بالا به غیر از متن اول که از شناسه ی "من" استفاده کرده است، دیگر متون سوم شخص هستند. در تمامی متون از مردم یاد شده است در اینجا مردم خاصه در متن آخر روزنامه اعتماد به عنوان بانیان مشارکت سیاسی یاد شده است که "در شرایطی که این منطقه با بحران‌های گوناگون و چالش‌های خطرناک و نگران‌کننده مانند مقاوت‌های سخت

و خونین حکومت‌های تمرکزگرا و اقتدارگرا در برابر اراده و خواست مردم روبه‌رو است، توانسته‌اند انتخاباتی پرشکوه را به نمایش گذارند". براین اساس در ادامه ی متن دولت یا منتخبان ملت، مورد تمرکز متن قرار گرفته است تا بتواند مشارکت سیاسی و دموکراسی را شکل دهد.

تحلیل بینامتنی: در این متون خاصه در متن روزنامه ایران، از "مردم‌سالاری و حاکمیت مردم" نام برده شده است که توانسته اند در ادوار مختلف با انتخابات و مشارکت سیاسی نامزد منتخب را برگزینند. گوینده در ادامه به نقد صدا و سیما و بخشی از حاکمیت که گفتمانی نسبتاً متفاوت با گفتمان اعتدال را دارند می پردازد که چرا مناظرات انتخاباتی زنده برگزار نشده است " مناظره نامزدهای ریاست‌جمهوری یکی از نشانه‌های رشد مردم‌سالاری است که در دوره‌های قبل به صورت زنده برگزار می‌شد، اما بر اساس مصوبه کمیسیون تبلیغات گویا قرار است در این دوره به صورت پخش زنده برگزار نشود." در اینجا مدیران صدا و سیما دیگران ترسیم می شوند که ویژگی های مدیریتی آنها عدم انعطاف پذیری و سازش با دیگران است و در مقابل سلیقه مشارکتی مردم قرار می گیرند.

نتیجه گیری

این مطالعه نشان داد که گفتمان های حاکم بر رسانه های دو جریان اصولگرا و اصلاح طلب دیدگاه یکسانی ندارند و در واقع برداشت و نوع نگاه هر یک از این گفتمان ها در مورد مسئله مشارکت سیاسی متفاوت است. این دو جناح در رقابت با یکدیگر، طبق اصول تعریف شده خود در حوزه های سیاسی، اقتصادی و سایر عرصه های داخلی و بین المللی عمل کرده اند و این در رسانه های هر دو جناح بازتاب داشته است. گفتمان اصلاحات با توجه به دال های جامعه مدنی و آزادی به دنبال تجددگرایی است و در مقابل گفتمان اصول گرایی با توجه به دال های عدالت و دولت اسلامی، تمرکز بر سنت گرایی دارد.

گفتمان حاکم بر رسانه های اصولگرا عمدتاً با دال اصلی ولایت فقیه دارای ویژگی های ذیل است:

- ✓ مشروعیت را از بالا به پایین در نظر می گیرند.
- ✓ رأی مردم را تعیین کننده نمی داند اما دال بر تایید جریان خود می شناسند.
- ✓ به ضرورت نظارت استصوابی اعتقاد دارند.
- ✓ بر اسلام گرایی سیستم در مقایسه با جمهوری آن تأکید می کنند.
- ✓ مشارکت سیاسی را به شکل انبوه، بسیج و منفعل مناسب می دانند و تشویق می کنند.
- ✓ مشارکت سیاسی را از نوع رأی دادن و شرکت در میتینگ ها به درخواست دولت می دانند.
- ✓ علاقه مند به مشارکت در چارچوب مقوله های خاص مانند هیئت های مذهبی، بسیج و غیره هستند.
- ✓ اما دال حاکم بر رسانه های اصلاح طلبی حول نشانه اصلی مردم شکل می گیرد و این گفتمان شاخص های زیر را دارد:
- ✓ مشروعیت دولت را از پایین به بالا در نظر می گیرند.
- ✓ معتقدند که دولت بر اساس رأی و نظر مردم تا حد زیادی باید شکل بگیرد و رأی مردم را مهم می دانند.
- ✓ کمتر از رسانه های اصول گرا، به نظارت استصوابی اعتقاد دارند.
- ✓ بر اهمیت جمهوریت سیستم تأکید می کنند.
- ✓ بر اهمیت مشارکت داوطلبانه و خودجوش، فعال و سازمان یافته تأکید می کنند.
- ✓ رأی دادن در انتخابات تا تاسیس انجمن ها و سازمان ها، فعالیت در مطبوعات، فعالیت های صنفی و غیره را مناسب تعیین سرنوشت می دانند.
- ✓ به فعالیت در احزاب، سازمان های مردمی و اصناف علاقه مند هستند.

منابع فارسی:

(۱) ایمانی، مهرشاد(۱۳۹۶)، مناظره های بی خاصیت، روزنامه قانون، شماره ۹۰۷، دوم اردیبهشت ۱۳۹۶، صفحه ۱.

- ۲) باقری، حسین. حیدری، آرش. مراقی، مهشید(۱۳۹۷)، بازتاب انتخابات دوازدهمین دوره ریاست جمهوری ایران در مطبوعات (تحلیل محتوای دو روزنامه کیهان و شرق در فاصله ۱۵ اردیبهشت تا ۲۹ اردیبهشت ۱۳۹۶)، جامعه فرهنگ رسانه، دوره ۷، شماره ۲۹، بهمن ۱۳۹۷، صفحات ۱۲۳-۱۴۰.
- ۳) حسینی، محمدرضا. (۱۳۹۵). رقابت سیاسی و راهبرد جمهوری اسلامی ایران در ترسیم وضعیت مطلوب. فصلنامه علمی راهبرد، ۲۵.
- ۴) خواجه‌سروی، غلامرضا(۱۳۸۲) رقابت سیاسی و ثبات سیاسی در جمهوری اسلامی ایران، ناشر: مرکز اسناد انقلاب اسلامی
- ۵) دلاوری، ابوالفضل(۱۳۷۸)، بررسی ریشه‌های خشونت و بی‌ثباتی سیاسی در ایران، پایان نامه دکتری، تهران: دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.
- ۶) روزبھانی، محمود. مظفری، افسانه. دلاور، علی(۱۴۰۱)، تحلیل محتوای خشونت رسانه ای . مطالعه موردی: خشونت مطبوعاتی در انتخابات ریاست جمهوری ایران، دانش سیاسی، دوره ۱۸، شماره پیاپی ۳۵، فروردین ۱۴۰۱، صفحات ۱۰۳-۱۲۴.
- ۷) روزنامه ایران(۱۳۹۶)، شماره ۶۴۹۶، ۲۶ اردیبهشت، صفحه ۱.
- ۸) مازنی، احمد(۱۳۹۶)، ضرورت تجدید نظر در مناظره‌ها، روزنامه ایران، شماره ۶۴۷۶، دوم اردیبهشت ۱۳۹۶، صفحه ۱.
- ۹) میرزایی، محمد. ربانی خوراسگانی، علی(۱۳۹۴)، تحلیل تقابل گفتمانی اصول‌گرایی و اصلاح‌طلبی در دهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری، جامعه‌شناسی کاربردی، دانشگاه اصفهان، دوره ۲۶، شماره ۴، دی ۱۳۹۴، صفحات ۴۵-۶۸.
- ۱۰) نقره‌کار، صالح(۱۳۹۲)، دلالت برکشیدن گفتمان عدالت، روزنامه شرق، دوم تیر ۱۳۹۲، صفحه ۱.

منابع لاتین:

- Khaje sarvi, Gholamreza(۲۰۰۹). "A framework for analyzing competition and political stability with a view to the experience of the Islamic Republic of Iran". Research Journal of Imam Sadiq University (AS), No. ۱۸ and ۱۹.